

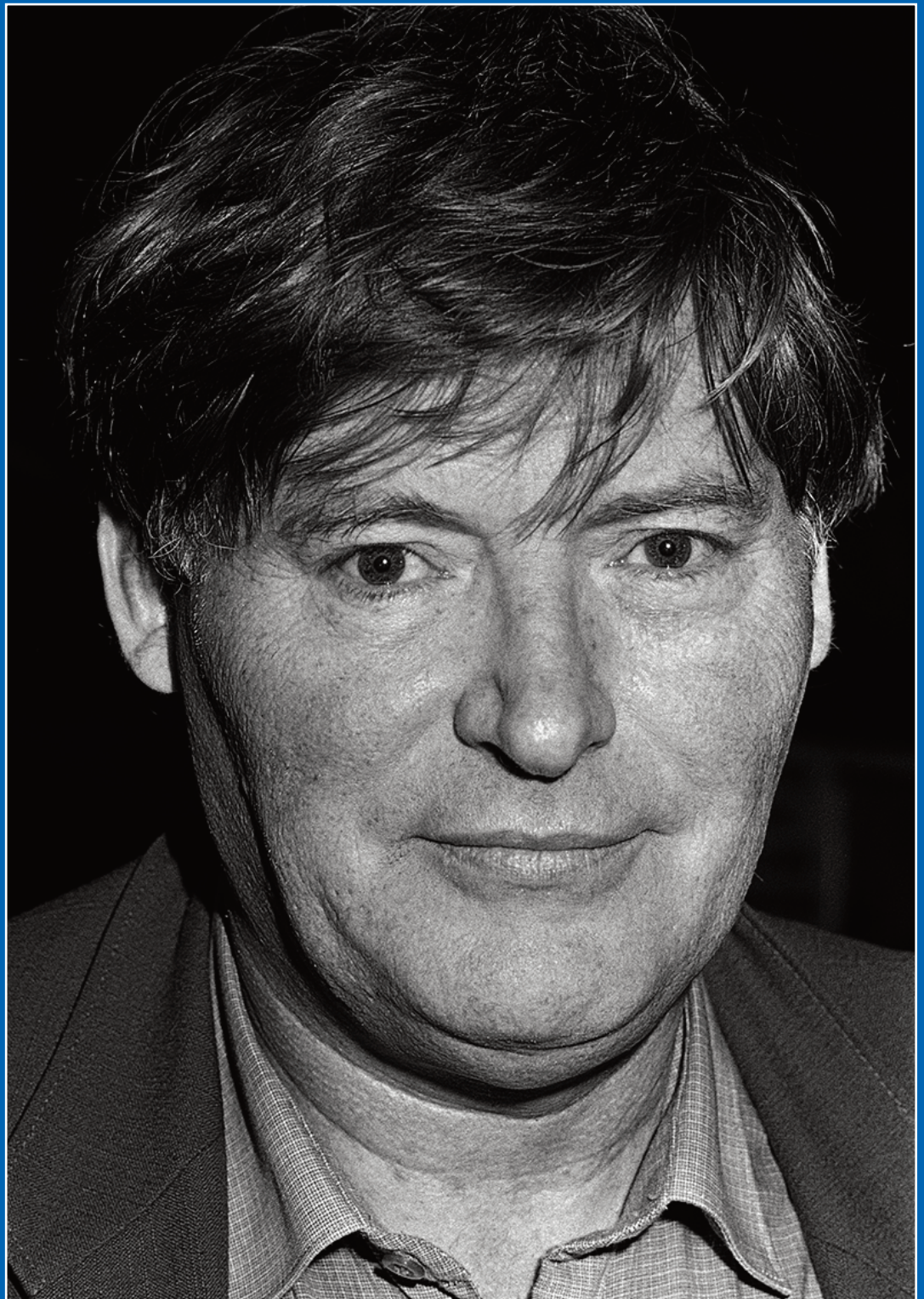
ten slotte

Wouter Gortzak 1931-2014

Vrijdag 26 september overleed Wouter Gortzak op 83-jarige leeftijd. De journalist en politicus was tussen 1981 en 1988 hoofd-redacteur van *Het Parool*. Van 1998 tot 2002 was hij lid van de Tweede Kamer. Hij kreeg de Zilveren Medaille van de stad Amsterdam.

In deze extra editie van *de Paroliebols* schrijven oud-collega's over hun herinneringen.

Donderdag 2 oktober om 12.00 uur vindt het afscheid plaats op crematorium De Nieuwe Ooster in Amsterdam.

Op het schild gehesen door de werkvloer

De entree van Wouter Gortzak in 1981 als vierde hoofdredacteur van *Het Parool* was even onstuimig als verrassend en tegelijk rampzalig. Tijdens een plenaire redactievergadering in het pand aan de Wibautstraat gold destijds het one-man one-vote principe: de macht was aan de werkvloer.

Een kleine honderd redacteuren verzamelden zich om te stemmen over drie kandidaten: Max L. Snijders, hoofdredacteur van het *Utrechts Nieuwsblad*, Harry van Wijnen, politiek redacteur van *Het Parool*, en ene Wouter Gortzak, die tot kort daarvoor bij vrijwel niemand ter redactie bekend was.

Max Snijders was handpicked door president-commissaris Max de Jong van *Perscombinatie*; de aspirant hoofdredacteur moest tijdens de diepe economische crisis van de jaren tachtig als puinruimer het kwakkelende *Parool* hervormen. Snijders stond die dag, allerm minst onzeker van zijn zaak, aan de overkant van de Wibautstraat klaar in de kamer van De Jong – met zijn maiden speech in zijn borstzakje.

PvdA-lid Wouter Gortzak was op het allerlaatste ogenblik naar voren geschoven door een even intensieve als opmerkelijke lobby van Kees Tamboer (toen nog PvdA) en Ferry Eiselin (het enige CDA-lid ter redactie). Gortzak had nog nooit een krant geleid – de ex-communist was redacteur van *De Groene Amsterdammer* geweest en directeur van de PvdA-denktank *Wiardi Beckman Stichting*.

De lobby had gewerkt: bij handopsteken koos de werkvloer vrijwel unaniem voor Gortzak. Noord-Koreaanse uitslag. Slechts drie tegenstemmen waren er. Aan de overkant van de Wibautstraat kwam rook uit de oren van de beide Maxen. Snijders kon met de eerstvolgende trein terug naar Utrecht, waar hij 's morgens zijn redactie al min of meer gedag had gezegd.

De gevolgen waren niet mals. Gortzak werd ontboden bij Max de Jong,

die hem de duimschroeven aandraaide: de kersverse hoofdredacteur mocht bij zijn aantreden zevenhonderd redactiepagina's per jaar schrappen. Gortzak maakte toen een beginnersfout door niet direct zijn portefeuille op tafel te gooien. Hij slikte de ingreep.

Voor de lezers had dit dramatische gevolgen. Bij gebrek aan voldoende papier besloot Gortzak, samen met Kees Tamboer die hij als zijn adjunct had aangesteld, alle deelrubrieken te schrappen. De krant bestond voortaan uit één katern, met als filosofie: het beste nieuws komt vanzelf bovendrijven op de eerste pagina's, de rest zakt naar achteren. Geen pagina's sport, buitenland, kunst of economie meer. Het ritme van de krant was zoek, de lezer verdwaalde spoorloos in een ongesorteerde brei. Abonnees zeiden massaal op. Na een maand of acht keerde de rubrieksindeling terug.

De boomlange Wouter was een heel vriendelijke en sympathieke man, zijn deur stond altijd voor iedereen open, iets wat in managementcursussen al op dag één wordt afgeraden. Het gevolg was dat de laatste die met hem sprak nog al eens gelijk kreeg. Ik heb tijdens avonddiensten nog liederen van Kurt Weil met hem gezongen, biertje in de hand, intussen lobbyend voor mijn ideeën.

Maar hij schudde de sterk verbureaucratiseerde redactie wel op. Bedaagde eindredacteuren schoof hij terzijde, frisse jongeren kregen een kans, wat soms leidde tot collateral damage. Zo benoemde hij visredacteur Hans D. Doeleman tot chef van de verslaggeverij. De verslaggevers muisen openlijk en na een half jaar was het einde oefening voor de verse chef.

Wouter barstte van de ideeën, die overigens vaak wel in lijvige nota's over de redactie werden uitgestort. Ik herinner mij zijn rapport *Het moet, het kan, op voor het plan*, waarin hij een strategiewending bepleitte richting 'een krant voor driehoog-achter'.

Dus niet voor gestudeerden, maar wel voor allochtonen. Waar onder zijn voorganger Herman Sandberg de linkse lezers massaal wegliepen, richting *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant*, verloor de krant nu ook zijn rechtse abonnees.

Iets waar Wouter zeker niets aan kon doen, was de demografische revolutie: Amsterdam liep leeg. Witte lezers verhuisden met tienduizenden tegelijk naar de 'overloopgemeenten' Purmerend en Almere. Hij probeerde ze met het Flevo *Parool* achterna te gaan, maar het was te laat. De betaalde oplage van *Het Parool* zakte snel richting honderdduizend en minder.

Terwijl Wouter zeven jaar lang in een loopgravenoorlog verwickeld bleef met Max de Jong, wist hij tegen de gure economische wind in tal van vernieuwingen tot stand te brengen. Hij begon als eerste krant ter wereld met een dagelijkse jongerenpagina: *Goochem*. Hij introduceerde op de voorpagina spraakmakende dagelijkse columnisten als Johannes van Dam en filmer Jan Vrijman. Hij trok jonge schrijvers aan voor film, toneel en kunst. En niet te vergeten Matthijs van Nieuwkerk, die hij sportinterviews liet maken.

Er is één onderschat wapenfeit: Wouter Gortzak zette als eerste hoofdredacteur van *Het Parool* de koers in naar een Amsterdamse stadskrant. Daarvoor zou hij best langer herinnerd mogen worden.

MARC LAAN

Strand-wandeling

Wouter Gortzak was de hoofdredacteur die mij bij de redactie introduceerde. Hij was net benoemd en ging Herman Sandberg opvolgen. De secretaresse van Herman, Adri de Minjer, ging tegelijkertijd met Sandberg met pensioen. Ja let wel, zij was toen al 69 jaar. Een duidelijke voorloper op de besluitvorming van nu. Toen ik op advies van het hoofd advertentiebedrijf Frans Günzel met Wouter Gortzak een afspraak had gemaakt, was ik knap zenuwachtig. De redactie was immers in die tijd een soort heiligdom. Gelukkig was het Wouter die mij vertrouwen gaf en mij aanstelde als secretaresse.

Hij was een bijzonder mens. Groot en met een indrukwekkend voorkomen. Maar als mens was hij degene die je persoonlijk gerust kon stellen en ook kon ondersteunen. Hij was het die mij in mijn persoonlijk moeilijke tijd meenam voor een wandeling aan zee, na een drukke werkdag. Daar knap je van op zei hij dan, en ziet je de dingen in een ander perspectief. Hij gaf onderdak aan collega's die in een moeilijke situatie terecht waren gekomen. Een warm en integer mens die de krant toen al een Amsterdams karakter wilde geven. Een strijd die nog vele jaren heeft geduurd. De herinneringen aan Wouter zijn me dierbaar en zal ik nooit vergeten.

ELLY KOEKENBIER

Een gemis

Wat een gemis. Ik lees net dat Wouter Gortzak op 83-jarige leeftijd is overleden. Oud-Kamerlid, fractievoorzitter van de PvdA in Adam-ZO en chef WBS

— Hans Spekman op Twitter (@hansspekman)

Neus ophalen is beter dan snuiten

Enkele gedachten die bij mij opkomen bij het overlijden van Wouter Gortzak:

Niet langer een 'meneer' als hoofdredacteur, maar een 'toffe peer'.

Een goedmoedige reus, die regelmatig over de redactiezaal slofte om zelf zijn bekertje koffie te tappen.

Het grondig ophalen van de neus; de opvoeding van zijn moeder (die meende dat dit beter was dan snuiten) had het hier duidelijk van de etiquette gewonnen.

De persoonlijke belangstelling voor zijn redacteurs, die zover ging dat hij na mijn bevallingsverlof uitgebreid aan mijn bureau kwam informeren naar hoe het met de baby ging én met de borstvoeding.

De enige plenaire vergadering waarin ik ooit iemand (Maria Sitnikowsky) onbekommerd heb zien zitten breien, was onder zijn leiding.

MARTHA VAN BUUREN

Minzame intellectueel gemangeld

Van alle hoofdredacteurs met wie ik heb gewerkt – één bij Trouw, waar ik mijn loopbaan begon, en vier bij Het Parool – heb ik Wouter Gortzak altijd de meest aimabele en tegelijk de meest tragische gevonden. Hij begon in 1981 in een dramatische fase van de krant, die harde klappen kreeg en behoefte had aan iemand met grote ervaring in de dagbladjournalistiek en beschikte over een duidelijke visie en een harde hand. Dat alles had hij naar mijn smaak niet.

Hij was naar mijn mening te aardig voor een redactie die snakte naar duidelijke lijnen en meer creatieve impulsen en te weinig strijdvaardig tegenover een starre directie. In alle opzichten had hij de tijd niet mee. De redactie was vooral verdeeld en de hoofdredactie vooral in verwarring. Het leidde ertoe dat de minzame intellectueel Gortzak werd gemangeld. Ik herinner me die tijd als één van grote onzekerheid en merkwaardige beslissingen.

Wat dat laatste betreft is er één waarvan ik nog wel eens het zweet op mijn voorhoofd krijg als ik er in een onbewaakt moment aan terugdenk. Gortzak, op zoek naar een 'Amsterdamse krant met landelijke allure', besloot op een dag tot een opmerkelijk experiment. Hij wilde een krant maken zonder een duidelijke rubrieksindeling. Als je het vaste stramien losliet, kon je een veel verrassender krant maken, zo was zijn idee. Dan kwamen de interessantste stukken vanzelf wel op een in het oog springende plaats terecht.

Het leidde tot de meest chaotische momenten die ik ooit op de krant heb meegemaakt. Gelukkig was het een experiment. Door het loslaten van de sluitingstijden voor de rubriekspagina's raakte het hele productieschema van de krant in de war en laiden onder de redacteurs van de verschillende redacties heftige ruzies op. Het idee verdween in een la en is er nooit meer uitgekomen. Gortzak is naar mijn idee nooit gelukkig geworden als hoofdredacteur. Maar dat lag zeker niet alleen aan hem.

GERRIT OVERDIJKINK

'Pom, pom, pom, pompom'

Wouter Gortzak is hoofdredacteur geweest in de jaren tachtig. Zijn specialiteit was brieven schrijven naar abonnees die hadden opgezegd, in een poging ze weer binnenboord te trekken. Daar had hij dagwerk aan, want ze liepen weg met cohorten tegelijk. Tussen dat brieven schrijven door (met vulpen nog) liep hij af en toe op zijn sokken over de redactie en neuriede dan zachtjes 'Pom, pom, pom, pompom'. Maar het was een schat van een man.

LOUIS PRINS

‘Wat heeft ie nu weer gedaan!’

Met lieve mensen kun je de grachten dempen. Wouter Gortzak was een lieve man, maar bepaald te goed voor dit doel.

Een PvdA-icoon met het hart op de juiste plek.

Ik zie hem nog over de redactie wandelen. Links en rechts met redacteuren praten. Dan verloor hij de tijd uit het oog, totdat Kees Tamboer hem terug naar zijn kamer stuurde om het commentaar *Vrij en Onverveerd* te schrijven.

Juist door zijn aimabele leiding werd hij een speelbal en raakte de redactie hopeloos verdeeld. Het ene kamp was fel voor hem, het andere kon zich niet vinden in de koers die hij was ingeslagen.

Zo meende Gortzak het afbrokkende abonneebestand op te kunnen vijzelen door de ‘allochtone’

Amsterdammers aan zich te binden. Hij stelde een speciale redacteur aan die lieve en vriendelijke stukjes schreef over de ‘nieuwe Nederlanders’. Goed bedoeld, maar het viel verkeerd bij de bestaande abonnees, die in de brievenrubriek lieten weten niet gediend te zijn van deze vergoelijking van alle integratieproblemen. Het was ook Gortzak die de ‘kapitalistische’ beursberichten schrapte. Hij vond het niet passen bij een linkse krant.

Ik was werkstudent en zat vanaf vijf tot twaalf uur ‘s avonds op de krant om het nieuws in de gaten te houden. Ik was de avondzuster, maar ik wilde meer en liet dat weten. Ik kreeg om 18.00 uur een gesprek met de hoofdredacteur. Gortzak bood me een biertje aan en nam er zelf ook een. Ik dronk hem onder tafel. Toen het krat zo ongeveer leeg was, beloofde hij me met dubbele tong een vaste aanstelling.

De dag erna hoorde ik van een ontstemde Elly Koekenbier dat het bier alweer op was.

Vanaf toen ging ik dagelijks bij Gortzak vragen waar mijn contract bleef. Uiteindelijk liet hij weten dat een vast contract er nog niet in zat. Wel bood hij me een contract aan voor een stuk per week in *Tijd van Leven*, de rubriek die destijds bij de zaterdagkrant zat. Toen ik de dag erna mijn opwachting maakte bij Paul Arnoldussen, chef van die rubriek, viel die van zijn stoel! “Wat heeft hij nu weer gedaan? Ik weet goddomme van niks,” brieste hij.

Gortzak had zich weer eens in de nesten gewerkt, maar bij *Tijd van Leven* kwam uiteindelijk alles goed. Het werd een volgend opstapje naar een vast contract.

Gortzak was een goede man!

FRANS BOSMAN

Oubollige traditie

Ondanks zijn gruwelijke hekel aan deze oubollige traditie van De Paroliebollen, reikte Wouter Gortzak de onderscheiding van de krant in 1986 uit aan de actievoerders voor het behoud van de Amsterdamse Hortus Botanicus.

Voor het hekje Paul Grijpma en Parool-advocaat Willem van Manen, links Wouter Gortzak met naast hem Kees Tamboer. Rechts Parool-fotograaf Hans Geerlings.

Hoera voor Wouter Gortzak

‘s de verwarming kapot,” vraag ik aan mijn buurman Bert Bommels. “Nee,” zeg hij, “dat is onze nieuwe hoofdredacteur.” Een heel grote man in een timmermanskleurig corduroypak staat in de deuropening: Wouter Gortzak.

We waren al ingelicht door voorzitter Nico Merx van de commissie die zich had bemoeid met de sollicitatie van de reus. En oh, wat waren we blij. Merx vertelde met tranen in de ogen dat dit echt de allerbeste keuze was. Vooral de persoon van Wouter was zo goed bevallen. En dat bleek ook. Wouter Gortzak was een hartstikke aardige man, met wie ik het persoonlijk goed kon vinden. Ik heb ook nog mijn reputatie aan hem te

danken.

In het kort geding dat de Surinaamse ambassadeur Henk Herrenberg tegen *Het Parool* had aangespannen, verloren wij in eerste instantie. We hadden de Surinaamse diplomaat beschuldigd van betrokkenheid bij een grote lening van de Colombiaanse cocaïnemafia aan de Surinaamse regering.

Het Parool moest dat rectificeren en er kwam ook nog een strafklacht wegens smaad van één miljoen dollar bij. Grote teleurstelling natuurlijk en in het café na afloop van de zitting riep ik dat ik Herrenberg binnenkort nog wel even de oren zou wassen. Grootpraak natuurlijk en Gortzak riep dan ook meteen: “Grijpma moet zijn mond houden.”

Ik kroop in een hoek en hoopte dat

onze baas in hoger beroep zou gaan. En dat deed Gortzak, ondanks dat het proces de krant al klauwen met geld had gekost. We werden door het gerechtshof in het gelijk gesteld. De journalist hoeft niet te bewijzen, maar moet zijn verhalen aannemelijk maken.

Hoera, en de Hoge Raad bevestigde deze stelling. Jurisprudentie dus, dankzij onze hoofdredacteur Wouter Gortzak. Ik ben hem dankbaar, want anders was ik toch die eikel geweest en gebleven die slap gelul in de krant had gezet en moest rectificeren. En dan hadden gemene collega's met recht kunnen zeggen: het was een primeur en het bleef een primeur. Maar mooi niet.

PAUL GRIJPMMA

Eind 1982 nodigde Wouter Gortzak me uit in zijn bescheiden hoofdredactioneel vertrek. Hij wilde 'iets voor kinderen' in zijn krant. Ik was destijds redacteur van de prachtbladen *Okki en Taptoe* en daar erg gelukkig. Dus zei ik onbevangen dat ik wel wilde komen, maar alleen als ik een jongerenpagina per dag ter beschikking kreeg. Tot mijn verbazing ging hij akkoord.

Klein probleem: ik was lid van de CPN en van plan dat te blijven. *Het Parool* had weinig warme gevoelens voor deze partij. Tot mijn nog grotere verbazing vond Gortzak dat helemaal geen punt, hij adviseerde me alleen het gesprekje met personeelszaken dat binnenkort zou volgen niet te voeren in een T-shirt met een hamer en een sikkel erop. Dat was redelijk.

Later zei Gortzak me dat één communist op een redactie best te doen is, maar dat je er geen vijf van moest hebben. Dan gingen ze een cel vormen en probeerden ze de boel over te nemen. Hij kon het weten, hij kwam zelf uit die kringen.

Gortzak, zoon van de communistische voorman Henk Gortzak, verliet de partij (ex-communisten hebben het tot op de dag van vandaag over de 'de partij' als ze de CPN bedoelen) in 1958, er was heibel over de koers. Met zijn vader sloot hij zich aan bij een afsplitsing, de *Socialistische Werkers Partij*. Later bleek dat de meest actieve leden van die club BVD'ers waren. De SWP ging al snel ter ziele

‘Eén communist op de redactie is best te doen’

en Wouter werd zoals de Duitsers dat zo aardig noemen een heimatlose Linke.

In 1975 werd hij directeur van de *Wiardi Beckman Stichting*, het wetenschappelijk bureau van de PvdA. Dat was verrassend, in zijn blad *De Groene Amsterdammer* en in het radioprogramma *VPRO Vrijdag* had hij zich een stuk linkser getoond dan die burgerlijke PvdA. Tot de verbaasden behoorde zijn vrouw, die verklaarde 'er nogal aan te moeten wennen naast een sociaal-democraat wakker te worden'.

De dag na zijn tumultueuze benoeming bij *Het Parool* verscheen een vraaggesprek in de krant waarbij interviewer Bert Bommels een kleine makke van Wouter blootlegde. Zijn introductie van dat interview: 'Dat is meteen wel even wennen voor de toekomstige hoofdredacteur van *Het Parool*. Direct een interview? Vanavond nog? En morgen al in de krant? Is het niet beter...? Nee meneer Gortzak. Dat is nou het dagblad-bedrijf.'

Dat dagelijkse krantenritme, het was niet de kracht van Wouter. Maar tot zijn opluchting bleek de krant ook gewoon te verschijnen als hij zich er niet mee bemoeide, dat scheelde weer. Wouter dacht dat hij een jaar

de tijd had om zich te oriënteren en dan nog een jaar of twee om de verliesgevende krant weer op het goede spoor te brengen. Dat was rijkelijk naïef.

Wat wilde Wouter met zijn *'Amsterdamse krant met landelijke allure'*? Hij

wilde vooral, de term viel geregeld 'een democratische krant', voor en over gewone mensen. Ging hij een soort linksige *Telegraaf* maken? Nee, *De Telegraaf* belichtte de helden en het uitschot, die krant was helemaal niet geïnteresseerd in gewone mensen.

Hij heeft geen begin van een kans gekregen. Dat er op de redactie gemord werd tegen die concentratie op Amsterdam – dat was nou net een bezwaar tegen die andere kandidaat voor het hoofdredacteurschap in 1981, de door de directie gearachtureerde Max Snijders, die wilde een regionale krant maken – was eigenlijk nog het minste probleem. Het was de directie, en dan met name Max de Jong, die hem – en de loyale adjunct en adviseur Kees Tamboer – tot wanhoop dreef. Al na een paar maanden kwamen de oekazes: bezuinigen, vertrekkende redacteurs niet vervangen, honderden pagina's per jaar moest hij inleveren. Er was sprake van een 'consolidatiestrategie', het woord roept nog steeds enige weerzin op. Dat hij mij in 1982 aan kon nemen zag hij ook als een verademing, eindelijk iets opbouwends in dat sombere eerste jaar.

Hij kwam met allerlei plannen, ontwikkeld samen met directeur Gerard Hollander. *Het Parool* moest een ochtendkrant worden. Dat lag druktechnisch alleen al ingewikkeld, de persen in de nacht hoorden aan de *Volkskrant* en *Trouw*. Zou het dan een idee zijn van *Trouw* een avondblad te maken en van *Het Parool* een ochtendkrant? Een notitie repte van een 'all-day-paper', zowel een ochtend- als een avondkrant. Ondertussen daalde de oplage gewoon door.

Wie de interviews die hij aan diverse bladen gaf onder zijn bewind nog eens doorneemt, valt vooral zijn volslagen, nu welhaast verbijsterende openhartigheid op. Hij had geen geheimen. Tegen Lex Runderkamp van *Vrij Nederland* in juni 1982: "Je hoort de hoofddirectie denken: 'Daar

Wouter Gortzak in 1985 in gesprek met de kort tevoren gerehabiliteerde CPN-dissident Gerben Wagenaar. Gortzak was tussen 1954 en 1958 lid van de Communistische Partij. In 1973 stapte hij over naar de PvdA.

Vervolg van pagina 6

heb je die idioot weer.’” Hij deedde zijn sores niet alleen met de redactie maar met de hele wereld. Daar maak je geen vrienden mee. Wouter was geen strateeg, hij was, naar ik kan beoordelen, volstrekt oprecht. Geen spoor van snobisme. En hij kon zich denk ik maar moeilijk verplaatsen in Max de Jong. Hij verloor aan gezag op de redactie, verslaggevers als Paul Grijpma, Bert Bommels, Cajo Brendel en Theo Gerritse vertrokken, al dan niet met ruzie. De hoofdredactie maakte in januari 1988 een eind aan de arbeidsverhouding en de redactieraad had daar niet het minste bezwaar tegen. Vertrek in gezamenlijk overleg heette het officieel en dat is best mogelijk, want Wouter, de zachttaardige man, was volslagen moegestreden. Hij kreeg nog een erg aardig afscheidsfeest in het pand van een roeiclub aan de Amstel, met onder meer cabaret: Jan Beishuizen aan de piano. Ik herinner me een variant op de Internationale met als slotregels ‘Laat het over aan die kale, en wees weer vrij voortaan.’ Die kale was Sytze van der Zee. Aan het eind van die avond is hij nog lelijk ten val gekomen, hij heeft heel lang last gehad van de gevolgen. Het had wel iets symbolisch.

In de krant van maandag 29 augustus 2014 citeert Bas Soetenhorst Gortzak, een interview uit 1997: “Toen ik bij *Het Parool* kwam, had ik een voortreffelijke reputatie, toen ik er wegging was ik een dweil, was ik niets, een idioot. In het circuit, laten we maar zeggen, was mijn reputatie volkomen naar de sodemieter. Daar leer je wel van incasseren, hoor. Sindsdien kan ik overal tegen.”

Wouter was een goed bestuurder bleek later. Bij de raciale tegenstellingen in de PvdA in de Bijlmer speelde hij een uitstekende verzoenende rol. Hij is nog vier jaar de Tweede Kamer ingegaan, met als specialisatie Suriname.

Een jaar of tien geleden dronk ik een kop koffie met hem op het terras van Hegeraad in de Jordaan, de buurt waar hij opgroeide. Het leek uitgever Bas Lubberhuizen leuk als hij zijn jeugdhinneringen opschreef, en daarover ging ik hem polsen. Hij zou erover nadenken, het is niks geworden, maar wat me vooral opviel: hoeveel mensen Wouter kenden daar. Voortdurend werd ons gesprek onderbroken, de één kwam hem een hand geven, de ander wilde een praatje maken. Op de redactie was hij een vrij onbekende figuur geworden, in de Jordaan was hij nog een begrip.

PAUL ARNOLDUSSEN

Op pad met Gortzak als bodyguard

Na Herman Sandberg als hoofdredacteur was het voor menig een op de redactie van *Het Parool* heel erg wennen aan Wouter Gortzak. Sandberg, de vakman met grote journalistieke ervaring en zijn realistische blik op politiek en wereldgebeuren. Gortzak, de PvdA-partijman die vrijwel niet afweek van de socialistische lijn en de krant meer zag als instrument om de wereld te verbeteren. Sandberg: scherp, afstandelijk ten opzichte van de redactieleden. Gortzak: vaak wellig in zijn lange betogen, juist graag één met zijn redacteurs tot – althans in het begin – op het amicale af.

De dingen bleken mij eigenlijk al op de dag dat Gortzak officieel werd benoemd om *Het Parool* te leiden. Waardoor? Ik was aangevoelen om de nieuwe hoofdredacteur paginagroot te interviewen voor de krant van de volgende dag. Dat was geen prettige opdracht. Ondanks ruime ervaring in vraaggesprekken na dertig jaar journalistiek, had ik soms moeite de uitvoerige verhandelingen van Wouter te volgen. Het kostte me de nacht die volgde op de avond van het gesprek veel inspanning om zijn antwoorden op mijn vragen in begrijpelijke taal om te zetten. Die nacht al sloeg bij mij de twijfel toe. Zou deze politicus, voormalig hoofd van het wetenschappelijk bureau van de PvdA, bij *Het Parool* kunnen uitgroeien tot een echte krantenman? Was hij, ondanks zijn jaren in een verder verleden op de redactie van het marginale weekblad *De Groene Amsterdammer*, wel van de juiste journalistieke bloedgroep? Was hij wel newsy genoeg?

Aardig was hij wel. Zonder meer een lieve man, die het allemaal goed bedoelde. Toen ik me de dag na het interview om vijf uur 's morgens bij hem thuis in een straat ergens achter het Concertgebouw met het conceptstuk meldde, konden we het gauw eens worden over de ‘vertalin-

gen’ die ik had moeten toepassen om zijn standpunten te verhelderen. Het was een gedenkwaardig nachtelijk uurtje. Ik zie ons nog zitten aan een krap bemeten taffeltje in de keuken van huize Gortzak, waar de vuile vaat van de vorige dag nog op het aanrecht stond. Gefascineerd bekeek ik hem: die grote, net wakker gebede man, mijn nieuwe baas, gebogen over een lap tekst en onhandig in de weer met koffiepot en kopjes.

Nogmaals: aardig was hij wel. En hij stond voor zijn mensen. In mijn geval één keer letterlijk. Ter illustratie het volgende voorval. Ten tijde van de Heinekenontvoering stuurde Frans Meijer, een van de (toen voortvluchtige) ontvoerders, mij een brief waarbij – als bewijs van echtheid – zijn rijbewijs was bijgesloten. Om honderd procent zekerheid te hebben dat het geen geintje was, wilde ik bij de vrouw van Meijer in de Bestevaerstraat proberen de echtheid te controleren, en als het even kon ook het handschrift van Meijers brief. Toen Gortzak daarvan hoorde, vond hij het te riskant als ik alleen zou gaan en stond hij er op me te begeleiden. Wouter als mijn eigen bodyguard dus. Dat bleek geen overbodige luxe, want we waren amper bij de vrouw van Meijer binnen of twee familieleden meldden zich met weinig gezellige bedoelingen. Waarop Wouter met zijn imposante gestalte op een speciale manier uit zijn stoel kwam en voor mij ging staan. Wie de moed zou hebben zijn verslaggever ook maar een haar te krenken, zou niet onbeschadigd het vertrek verlaten, baste hij. Of woorden van gelijke strekking.

Wij kwamen veilig weg, mét de gegevens die we nodig hadden. Bij mij thuis hebben we nog een glas gedronken op de goede afloop van onze missie, waarbij Wouter vertelde dat hij misschien dan wel groot, maar niet echt sterk was.

BERT BOMMELS

Driehoog achter tijdens de Bezetting

woutergortzak.blogspot.nl: maandag 4 mei 2009

Hongerwinter

Over de Bezetting heb ik goed beschouwd zelden gepraat en nooit geschreven. Mij ontbreekt het talent om gevoelens van toen passend te verwoorden. Oppervlakkig gezien ging het leven min of meer gewoon door.

Maar in mijn directe omgeving sloeg de bezetter onbarmhartig toe. Ze waren communisten, mijn familieleden, en waren al snel betrokken bij verzetsactiviteiten. Mijn oom Willem, zwager van mijn ouders, werd in juni 1941 gearresteerd, gevangen gehouden in Amersfoort en kwam in 1943 om in Auschwitz.

Mijn vader ontsnapte in juni 1941 aan arrestatie, dook onder en werd drie jaar later alsnog gegrepen. Of hij nog leefde wisten we niet. 'Ben naar Duitsland, Henk,' schreef hij op een stukje vetvrij papier dat hij, met ons adres, uit de trein gooide. Iemand vond het, deed er een enveloppe omheen en stuurde het ons toe.

Mijn ouders woonden in 'Het Gebouw' in de Goudsbloemsstraat, 129 drie hoog voor. Een lichte eenkamerwoning met bedsteden. Mijn grootouders waren op 127/3 onze burens. Via de zolder hadden we contact. Berta, zuster van mijn moeder, woonde Goudsbloemstraat 137, ook in 'Het Gebouw'. De arrestaties hadden directe gevolgen voor onze leefwijze. Slapen deden we ook daarna nog thuis maar we leefden bij mijn grootouders. Met al die mensen en een houtgestookt noodkacheltje, waarop ook het eten werd bereid, was het er zelfs in de Hongerwinter van 1945 warm en knus.

De laatste maanden van de bezetting viel er niet veel te eten, al waren we bevoorrecht boven de meeste burens. De illegaliteit verschafte ons extra bonkaarten, tijdens bijeenkomsten van de

illegaliteit werd ons soms het nodige toegestopt. Er viel op die bonnen niet veel te krijgen maar alle beetjes hielpen. Lekker was het allemaal niet. De veenaardappelen bij de groetenman waren zoet en glazig. Het brood bij de nog werkende bakkerijen was klef, je moest er lang voor in de rij staan en dat was ook ok andere redenen niet steeds een pretje. Van die ene vrouw bij wie de luizen over haar mantel marcheerden had ik jaren laten nog nachtmerries.

De weezoete tulpenbollen en suikerbieten waren zonder bon. De bollen gingen door voor aardappelen, uit de pulp van de bieten werd op het noodkacheltje een onwelriekende stroop getrokken.

Februari 1945 trok mijn grootmoeder er met de kinderwagen op uit en kwam weer thuis

met aardappelen. Eetbaar dit keer, en tegen een redelijke prijs, want van een bevriende boer. Op mijn verjaardag, in april, werd ik op een feestmaal getrakteerd. De Bezetting kon niet lang meer duren, zorgvuldig bewaarde lekkernijen werden aangesproken. Griesmeelpap en bessensap als hoogtepunt.

Daarna werd de honger nog nijpender. Van mijn oom Dirk, broer van mijn vader, kreeg ik welkijks een rijksdaalder zakgeld, een astronomisch bedrag. Daarvoor kocht ik een portie slagcrème, smerige rommel, maar het was zoet en vulde de maag. Naar school, de hbs op de Keizersgracht, gingen we alleen nog 's ochtends. De lessen werden onderbroken voor een maaltijd op de Prinsenschool, aan de Nieuwezijds Voorburgwal. Waterige soep van de Centrale Keuken, onze conciërge likte de gamellen leeg. Met slierten soep aan zijn snor bleef van het ontzag dat we voor hem hadden niet veel over. Maar toen was de Bezetting bijna voorbij.

WOUTER GORTZAK

Biografie van een straatjochie

Voor Museon schreef Wouter Gortzak zijn biografie als oorlogskind:

Ik was negen jaar toen de oorlog uitbrak en woonde in de Jordaan in Amsterdam. Bijna al mijn familieleden waren communistisch of anarchistisch. Ze waren al voor de oorlog tegenstanders van het nationaal-socialisme en verzetten zich dan ook fel tegen de Duitsers.

Bij een razia in de Jordaan in 1941, waarbij bijna alle communisten werden opgepakt, ontkwam mijn vader toch ongedeerd. Hij dook onder in Rotterdam. Toen ik in 1942 difterie kreeg, kwam ik een tijdje bij een boerenfamilie in Schermerhorn in huis om aan te sterken. Terug in Amsterdam ging ik naar de middelbare school. Later werd mijn vader toch opgepakt en gevangen genomen. Gelukkig heeft hij de oorlog overleefd.

Ik herinner me dat mijn moeder vlak voor de oorlog met veel moeite twee bloesjes uit roodblauw geblokte stof had gemaakt. Op de montessorischool werd ik uitgescheiden voor fascist, omdat de kinderen dachten dat mijn bloes roodzwart was. Dat waren de kleuren van de nazi's.

- Aanvankelijk woonde straatjochie Wouter Gortzak in de Goudsbloemstraat in de Jordaan in Amsterdam. Hij werd geboren op 22 april 1931 en schreef het tussen 1954 en 1960 tot leraar op een lagere school en de Lagere Technische School in Amsterdam.
- Net als zijn vader Henk Gortzak lid van de CPN (Communistische Partij Nederland), van 1 oktober 1954 tot november 1958.
- Lid van de Partij van de Arbeid, vanaf 1 februari 1973
- Boekvertaler, van 1960 tot 1963
- Redacteur weekblad De Groene Amsterdammer, van 1963 tot 1 januari 1975
- Directeur WBS (Wiardi Beckman Stichting), wetenschappelijk bureau PvdA, van 1 januari 1975 tot 1 februari 1981
- Hoofdredacteur Het Parool, van 1 februari 1981 tot 1 januari 1988
- Publicist en freelance journalist, van januari 1988 tot mei 1994
- Lid raad deelgemeente Amsterdam-Zuidoost, van 1 april 1994 tot 1 april 1998. Daar lanceerde hij raadsleden als Elvira Sweet en Hannah Belliot.
- Lid Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 19 mei 1998 tot 23 mei 2002